

บทที่ 5

ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกอาเซียน : สรุปลงและแนวโน้มนอนาคด

ในช่วงสงครามเย็นก่อนทศวรรษ 1990 อินเดียมี่ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นแกนนำฝ่ายคอมมิวนิสต์ ส่วนประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ก็ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ใกล้ชิดกับสหรัฐ ฯ ซึ่งเป็นแกนนำฝ่ายโลกเสรี การที่โลกแบ่งออกเป็น 2 ค่ายหรือขั้วด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันทำให้อินเดียบอกอาเซียนมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างห่างเหินกัน ในช่วงเวลาดังกล่าว ทว่า เมื่อสงครามเย็นได้สิ้นสุดลง ตั้งแต่ ค.ศ. 1991 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกอาเซียนมีพัฒนาการในเชิงบวกมากขึ้น มีการร่วมมือกันทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง ทั้งความสัมพันธ์ในกรอบพหุภาคีและทวิภาคี เช่น การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน-อินเดีย, การจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างกลุ่มอาเซียนและอินเดีย, การร่วมมือข้อมรบ และการร่วมลาดตระเวนทางทะเล ฯลฯ ทั้งนี้ มีปัจจัยหลายประการทั้งภายนอกและภายในของอินเดียบอกอาเซียนที่เกี่ยวข้องกันและเป็นตัวแปรทำให้อินเดียบอกอาเซียนดำเนินไปในทิศทางที่ร่วมมือกันมากขึ้น บทนี้จะนำเสนอผลวิเคราะห์ระหว่างอินเดียบอกอาเซียนโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกสรุปการวิเคราะห์และประเมินประโยชน์ของกรอบทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ และส่วนที่สองคือแนวโน้มนอนาคด

สรุปผลการวิเคราะห์และประเมินประโยชน์ของกรอบทฤษฎี

การใช้ทฤษฎี"การเมืองเกี่ยวพัน" (Linkage Politics Theory) และแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) ทำให้เห็นว่าปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในรวมทั้งผลประโยชน์แห่งชาติของอินเดียบอกอาเซียนมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกอาเซียนใน ค.ศ. 1991-2009 โดยมีปัจจัยภายนอกที่สำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของการเมืองโลก ซึ่งมีสาเหตุมาจากการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกและการแตกสลายของสหภาพโซเวียตมาเป็นระบอบประชาธิปไตยและระบบทุนนิยมในระหว่าง ค.ศ. 1989-1991 และการสิ้นสุดของสงครามเย็นในเวลาต่อมา ทำให้อินเดียบอกอาเซียนซึ่งเคยมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียตและเคยพึ่งพาประเทศเหล่านี้จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ หันมาปรับปรุงความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งกำลังเติบโตทางเศรษฐกิจและประเทศอื่น ๆ ที่เคยห่างเหินในช่วงสงครามเย็น เมื่อนำทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันมาวิเคราะห์

จะพบว่าปัจจัยการเปลี่ยนแปลงการเมืองโลกก็คือ Environmental Inputs หรือ สภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยนำเข้า คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในภาวะแวดล้อมภายนอก ระบบ เป็นจุดเริ่มต้น ที่ผลักดันอินเดียให้หันมาหาอาเซียน เพราะอินเดียขาดที่พึ่งพิงทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจที่โซเวียตเคยให้การสนับสนุน จึงต้องปรับนโยบายต่างประเทศหันกลับมาปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ที่เคยห่างเหินในช่วงสงครามเย็น ซึ่งรวมทั้งการปรับปรุงความสัมพันธ์กับอาเซียนทั้งด้านการเมือง, เศรษฐกิจ, และความมั่นคง การปรับปรุงความสัมพันธ์จึงเป็น Environmental Outputs หรือ สิ่งที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก คือ ลำดับของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในภาวะแวดล้อมภายนอก ระบบการเมืองของรัฐ ทั้งเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการสนับสนุน หรือไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายในระบบการเมือง โดยมีการเชื่อมโยงระหว่าง input และ output จากกระบวนการตอบโต้ หรือ reactive process

ปัจจัยภายนอกประการที่สองคือ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก เกิดการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ, ระเบียบการค้าใหม่ของโลกได้ส่งผลต่อการขยายตัวของการค้าการลงทุน การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศทำให้อินเดียต้องปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อม โดยเข้าสู่เศรษฐกิจระบบทุนนิยมโลก และขยายความสัมพันธ์ทางการค้ากับอาเซียนและประเทศที่เคยห่างเหินในช่วงสงครามเย็น การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกจึงเป็น Environmental Inputs และเป็นปัจจัยที่ต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของการเมืองโลก

ปัจจัยที่สามที่ผลักดันให้อินเดียต้องทำการค้ากับประเทศที่เคยห่างเหินในช่วงสงครามเย็น ทำให้อินเดียหันมาปรับปรุงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับอาเซียนให้ใกล้ชิดมากขึ้น คือ การเติบโตของจีน เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนและการพัฒนากองทัพให้ทันสมัย ทำให้จีนมีบทบาทสำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจในเวทีโลก รวมทั้งบทบาทของจีนในเอเชียใต้ และในอาเซียน อินเดียจึงต้องการเข้ามารักษาผลประโยชน์ของตนในอาเซียน การเติบโตของจีนคือ Contiguous Environment สภาพแวดล้อมประชิด หมายถึง ระบบกลุ่มของที่ตั้งอยู่ประชิดติดกัน ซึ่งนำไปสู่ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขัน หรือความร่วมมือระหว่างกัน ก่อให้เกิด Polity Inputs หรือสิ่งที่ใส่เข้าไปในระบบการเมือง คือ ลำดับของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในระบบการเมืองของรัฐ ในที่นี้ก็คือการที่อินเดียกลัวว่าความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างจีนกับอาเซียนจะเป็นภัยคุกคามผลประโยชน์ของอินเดีย อินเดียจึงต้องการใช้นโยบายมองตะวันออกซึ่งก็คือ Environmental Outputs เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับจีน และแข่งขันกับจีนในตลาดอาเซียนและขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของอินเดียในอาเซียน

ปัจจัยภายนอกประการที่สี่ คือ ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียน ในทศวรรษ 1990 อาเซียนมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสูง เนื่องมาจากการขยายตัวของภาคการส่งออก และการย้ายฐานการลงทุนจากญี่ปุ่นมายังอาเซียน ทำให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ดึงดูดความสนใจให้อินเดียต้องการเข้ามาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีด้วย ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียน ทำให้อินเดียหันมากระชับความสัมพันธ์กับอาเซียนโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน

ปัจจัยภายนอกประการที่ห้า คือ ความล้มเหลวของ SAARC กว่า 20 ปีที่ผ่านมา SAARC ไม่ได้มีบทบาทที่สำคัญในเวทีระหว่างประเทศ ความก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ในองค์กรก็ยังไม่ปรากฏผลคืบหน้า อินเดียค่อนข้างผิดหวังกับ SAARC จึงทำให้อินเดียหันเหความสนใจไปยังอาเซียน ความล้มเหลวของ SAARC ทำให้อินเดียหันเหความสนใจไปยังการรวมตัวในภูมิภาคอื่นอย่างอาเซียน และพยายามพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศอาเซียนตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990

ปัจจัยภายนอกปัจจัยสุดท้ายคือ การก่อการร้าย เหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายน 2001 ที่สหรัฐฯ ฯ เป็นจุดเปลี่ยนของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ ฯ กับอินเดีย เพราะสหรัฐฯ ฯ ต้องการให้อินเดียต่อต้านการก่อการร้ายสหรัฐฯ ฯ จึงยกเลิกการคว่ำบาตรอินเดียอันเนื่องมาจากการทดลองนิวเคลียร์ใน ค.ศ. 1998 ทำให้อินเดียสามารถดำเนินนโยบายมองตะวันออกได้ง่ายมากขึ้น ประกอบกับเหตุการณ์ระเบิดที่รัฐสภาอินเดีย ปีเดียวกัน อินเดียจึงเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกับมิตรประเทศและเพื่อนบ้านในการต่อต้านการก่อการร้าย

ส่วนปัจจัยภายใน หรือสถานการณ์ภายในประเทศอินเดียที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบกับอาเซียนใน ค.ศ. 1991-2009 มีปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการได้แก่ การเมืองภายในอินเดีย เริ่มจากนาย พีวี นรสิงหะ ราว ได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดียในช่วงหลังสงครามเย็น ซึ่งนรสิงหะ ราว เคยมีความประทับใจกับภูมิภาคนี้เมื่อครั้งที่มาเยือนอาเซียนในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศ จึงได้เป็นผู้ริเริ่มนโยบายมองตะวันออกซึ่งหมายถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และรัฐบาลชุดต่อ ๆ มาก็ยังใช้นโยบายนี้ดำเนินความสัมพันธ์กับอาเซียนมาจนถึงปัจจุบัน การเมืองภายในประเทศจึงเป็น Polity Inputs โดยมีการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ให้ใกล้ชิดกับประเทศทางด้านตะวันออกของอินเดียซึ่งหมายถึงอาเซียน และการที่รัฐบาลอินเดียทุกชุดตั้งแต่ ค.ศ. 1991 ยังคงดำเนินนโยบายมองตะวันออกในความสัมพันธ์กับประเทศในอาเซียนนั้นเป็น Polity Outputs

ปัจจัยภายในที่สองคือ การปฏิรูปเศรษฐกิจให้เปิดเสรี โดยการใช้ระบบกลไกตลาด ลดอุปสรรค ขั้นตอน เครื่องกีดกันทางการค้า, การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ให้เอกชนดำเนินบทบาททางธุรกิจแทนรัฐ, การเปิดรับระบบโลกาภิวัตน์ เปิดโอกาสให้บรรษัทข้ามชาติเข้ามาลงทุนในอินเดียได้

สะดวกขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในภาพรวมทางเศรษฐกิจ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้อินเดียต้องแสวงหาตลาดใหม่ และหันมาสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับอาเซียน การปฏิรูปเศรษฐกิจเป็น Polity Inputs เศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นของอินเดียหลังจากการปฏิรูปเศรษฐกิจใน ค.ศ. 1991 การลงทุนในอินเดียเพิ่มขึ้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจจากการปฏิรูปเศรษฐกิจทำให้เกิด Environmental Outputs คือการที่อินเดียต้องแสวงหาตลาดใหม่ ทำให้อินเดียทำการค้ากับจีน และหันมาสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับอาเซียน โดยเชื่อมโยงผ่านกระบวนการเลียนแบบ หรือ emulative process และเชื่อมโยงกับปัจจัยที่สาม คือ นโยบายมองตะวันออก หรือ Look East Policy ได้ริเริ่มโดยนายก ฯ นรสิงหะ ราว ใน ค.ศ. 1991 เป็นนโยบายที่สร้างความสัมพันธ์และให้ความสำคัญกับประเทศกับเพื่อนบ้านทางด้านตะวันออกของอินเดียซึ่งหมายถึงกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งหวังขยายความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนระหว่างสองภูมิภาค ซึ่งจะทำให้เกิดตลาดขนาดใหญ่ที่มีประชากรกว่า 1,600 ล้านคน

ปัจจัยภายในปัจจัยสุดท้ายคือ การเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม มีหลายประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีคนเชื้อสายอินเดียจำนวนมากอาศัยอยู่ และยังมีเรื่องศาสนาเป็นตัวเชื่อมโยง ดังนั้นการเชื่อมโยงกันด้านวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้อินเดียมีช่องทางที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียนทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น การเชื่อมโยงวัฒนธรรมจึงเป็น Polity Inputs ที่ช่วยส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้อินเดียมีช่องทางที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียนทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การนำแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติมาวิเคราะห์ทำให้เห็นว่าอินเดียได้รับประโยชน์จากการดำเนินความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและร่วมมือกับอาเซียนในช่วงทศวรรษ 1990 และศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งเป็นผลประโยชน์แห่งชาติด้านการเมืองและความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติด้านเศรษฐกิจ โดยผลประโยชน์แห่งชาติด้านการเมืองและความมั่นคงนั้นคือ การที่อินเดียพัฒนาความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือกับอาเซียนเป็นการรักษาผลประโยชน์ของอินเดียทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพราะอินเดียมีปัญหาเรื่องการแบ่งแยกดินแดนของชนกลุ่มน้อยทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ อินเดียจำเป็นต้องร่วมมือกับพม่าที่มีพรมแดนติดต่อกับอินเดียในบริเวณดังกล่าวเพื่อจัดการกับปัญหาที่จะกระทบต่อความมั่นคงภายในของอินเดีย

นอกจากนี้ อินเดียพยายามขยายความร่วมมือกับอาเซียนทั้งด้านการเมืองและการทหาร เช่น การร่วมซ้อมรบและการร่วมลาดตระเวนในเขตน่านน้ำของอาเซียน โดยมีผลประโยชน์ทางตรงคือ การต่อต้านภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งในอาเซียนและเอเชียใต้ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ประเภทที่เรียกว่า ผลประโยชน์ที่เสริมกันและกัน (Complementary Interests)

ของทั้งอินเดียและอาเซียน ส่วนผลประโยชน์ทางอ้อมคือ การมีมิตรประเทศที่สนับสนุนท่าทีของอินเดียในเวทีพหุภาคีต่าง ๆ เช่น องค์การสหประชาชาติ ซึ่งอาจมองได้สองแบบคือ เป็นผลประโยชน์ที่ขัดกัน (Conflicting Interests) กับจีน แต่อาจจะเป็นผลประโยชน์ที่เสริมกันและกันกับอาเซียน ส่วนผลประโยชน์แห่งชาติด้านเศรษฐกิจนั้น เนื่องจากอาเซียนเป็นตลาดขนาดใหญ่ มีทรัพยากรและวัตถุดิบที่หลากหลาย และเป็นแหล่งเงินทุนที่จะนำมาลงทุนในอินเดีย การที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับอาเซียนเท่ากับเป็นการแสวงหาโอกาสใหม่ ๆ ในเวทีโลกและเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของการค้าทวิภาคี ผลประโยชน์จากการลดกำแพงภาษีเมื่อข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนหรือ AFTA บรรลุผล โดยการร่วมทุนกับประเทศในอาเซียน อีกทั้งผลประโยชน์จากการจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างอินเดียกับอาเซียนทั้งกรอบพหุภาคีและทวิภาคีกับบางประเทศ ที่จะช่วยเพิ่มปริมาณการค้าและการลงทุนระหว่างกันให้มากขึ้นซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่เสริมกันและกัน กับอาเซียน แต่เป็นผลประโยชน์ที่ขัดกันกับคู่แข่งอย่างจีน

การวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานการศึกษาข้อแรกที่ว่า ปัจจัยภายนอกมีความสำคัญมากกว่าปัจจัยภายในที่ผลักดันให้อินเดียดำเนินความสัมพันธ์กับอาเซียนในทศวรรษ 1990 จนถึงปัจจุบันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น เพราะการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียตนั้นทำให้อินเดียขาดที่พึ่งทางเศรษฐกิจและคู่ค้าเดิม อินเดียจึงต้องหาทางเลือกใหม่จึงมองมาทางตะวันออกและเห็นอาเซียนซึ่งกำลังมีเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองในต้นทศวรรษ 1990 และยังคงอยู่ในภูมิภาคที่มีอาณาเขตใกล้ชิดกัน จึงเป็นปัจจัยผลักดันให้อินเดียสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือกับอาเซียนทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ทศวรรษ 1990 มาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ การวิเคราะห์พบว่าผลประโยชน์แห่งชาติเป็นปัจจัยที่ผลักดันอินเดียให้พยายามสร้างเสริมความร่วมมือกับอาเซียนในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนในทศวรรษ 1990 จนถึงปัจจุบัน ทั้งด้านการเมือง เช่น การเข้าเป็นคู่เจรจาเฉพาะด้านของ ASEAN ใน ค.ศ. 1992 และเป็นคู่เจรจาโดยสมบูรณ์เมื่อ 1995, ด้านความมั่นคง เช่น การเข้าร่วมประชุม ARF ตั้งแต่ ค.ศ. 1996 การร่วมซ้อมรบและลาดตระเวนกับประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน, และด้านเศรษฐกิจ เช่น การจัดตั้งข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับชาติอาเซียนทั้งพหุภาคีและทวิภาคี เช่น ข้อตกลงการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอินเดีย-อาเซียนซึ่งลงนามเฉพาะด้านการค้าสินค้าเมื่อ 13 สิงหาคม 2009, ความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอินเดีย-สิงคโปร์ หรือ CECA (India-Singapore Comprehensive Economic Cooperation Agreement) ลงนามเมื่อ 8 เมษายน 2003, กรอบความตกลงการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย ลงนามเมื่อ 9 ตุลาคม

2003 ซึ่งความร่วมมือต่าง ๆ ที่กล่าวมาล้วนเป็นประโยชน์ต่ออินเดียทั้งสิ้น ดังนั้น จึงเป็นไปตามที่ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานการศึกษาข้อสองไว้ว่า อินเดียพยายามเสริมสร้างความร่วมมือกับอาเซียนในหลาย ๆ ด้าน โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทั้งด้านการเมืองความมั่นคง และเศรษฐกิจของอินเดีย

การใช้ "ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน" มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียน ทำให้เข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้อินเดียหันมาสร้างความสัมพันธ์อันดีและใกล้ชิดกับอาเซียนโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ หลังจากที่เคยมีความสัมพันธ์ห่างเหินกันในช่วงสงครามเย็น โดยมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่เป็นตัวแปรในความสัมพันธ์ และจะไม่สามารถเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนได้หากพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่ละปัจจัยโดยไม่นำมาเชื่อมโยงกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์จะทำให้เข้าใจถึงสาเหตุของความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนที่ใกล้ชิดมากขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมาแต่ก็ยังไม่ครบถ้วนจึงได้นำ "แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ" มาช่วยเป็นกรอบการวิเคราะห์ทำให้เห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ นั้นส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของอินเดีย และผลประโยชน์แห่งชาติก็มีอิทธิพลต่อการกำหนดท่าทีในการดำเนินความสัมพันธ์ของอินเดียด้วยเช่นกัน ดังนั้นการใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันและแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติมาวิเคราะห์ควบคู่กัน จึงทำให้เข้าใจการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนได้ครอบคลุมมากกว่าใช้เพียงทฤษฎีเดียว

แนวโน้มความสัมพันธ์ในอนาคต

ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับอาเซียนมีแนวโน้มที่จะใกล้ชิดมากขึ้น โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจเพราะจากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนอินเดียครั้งล่าสุดในปลายเดือน ตุลาคม 2009 ที่ประชุม ฯ ได้แสดงความยินดีกับการลงนามความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าระหว่างอาเซียนกับอินเดียเมื่อเดือนสิงหาคม 2009 จากนั้นได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไปในส่วนของความตกลงว่าด้วยการค้าบริการและความตกลงว่าด้วยการลงทุนเพื่อให้ความตกลงว่าด้วยเขตการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับอินเดียมีความครอบคลุมทุกสาขาความร่วมมือโดยเร็วที่สุดและยังได้หารือเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางอากาศอีกด้วย รวมทั้งได้พิจารณาเรื่องการค้าระหว่างอาเซียนกับอินเดียที่เพิ่มสูงขึ้นแม้จะอยู่ในภาวะเศรษฐกิจซบเซา โดยคาดว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายการค้ารวม 50,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ภายใน ค.ศ. 2010 ทั้งสองฝ่ายจึงมีความเห็น

สอดคล้องกันที่จะตั้งเป้าหมายการค้ารวมใหม่เป็น 70,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ สำหรับสองปีข้างหน้า และทั้งสองฝ่ายได้รับทราบข้อเสนอของอาเซียนเกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจอาเซียน-อินเดียอีกด้วย ทั้งนี้ ในกลุ่มประเทศอาเซียนไทยเป็นคู่ค้าอันดับ 4 ของอินเดียรองจากสิงคโปร์, มาเลเซีย, อินโดนีเซีย ส่วนอินเดียเป็นคู่ค้าอันดับ 17 ของไทย โดยใน ค.ศ. 2009 มีมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับอินเดียจำนวน 4,951 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ซึ่งฝ่ายไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า¹

นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือด้านต่าง ๆ ที่อินเดียเสนอให้จัดตั้งในอนาคต ได้แก่ อินเดียเสนอให้มีการพัฒนาโครงการความร่วมมือด้านการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของอินเดีย, การแบ่งปันข้อมูลจากดาวเทียมของพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติจากฝ่ายอินเดีย, การตั้งคณะหารืออินเดีย-อาเซียน (India-ASEAN roundtable) โดยมีผู้แทนจากองค์กรทางความคิด (think tank) สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และภาคธุรกิจ เพื่อเชื่อมโยงความรู้ระหว่างทั้งสองภูมิภาคและหารือเกี่ยวกับสาขาความร่วมมือในอนาคต, รวมทั้งการขยายการแลกเปลี่ยนเยาวชนและการแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐสภาอีกด้วย นอกจากนี้ อินเดียได้แสดงความพร้อมที่จะสนับสนุนอาเซียนในการดำเนินการตามแผนการดำเนินงานระหว่าง ค.ศ. 2009 - 2015 รวมทั้งความพยายามของอาเซียนที่จะบรรลุเป้าหมายแผนแม่บทด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับ ค.ศ. 2010 - 2015 ที่อยู่ระหว่างการจัดทำ และการสร้างเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ภายในอาเซียนที่จะสามารถเชื่อมโยงกับองค์กรต่าง ๆ ของอินเดียได้ ในการนี้ อินเดียได้ให้การสนับสนุนงบประมาณมูลค่า 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐภายใต้กองทุน ASEAN-India Cooperation Fund และกองทุน ASEAN Development Fund และได้มีการเสนอให้มีการจัดตั้งเครือข่าย ASEAN-India Climate Change เพื่อรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ อินเดียได้เสนอให้มีการเตรียมความพร้อมในการเฉลิมฉลองครบรอบ 10 ปี การประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย และ 20 ปี การเป็นประเทศคู่เจรจาเฉพาะสาขา โดยได้เสนอกิจกรรมหลายอย่าง รวมทั้งการเสนอเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดียใน ค.ศ. 2012² ซึ่งการริเริ่มความร่วมมือต่าง ๆ นี้ ย่อมส่งผลให้อินเดียกับอาเซียนมีทิศทางการดำเนินความสัมพันธ์ในอนาคตให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

¹ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, กระทรวงพาณิชย์, “มูลค่าการนำเข้า-ส่งออกและดุลการค้าของไทย” (14 มกราคม 2553)

<http://www2.ops3.moc.go.th/thtrade/country_trade/report.asp> 9 มกราคม 2553.

² กระทรวงการต่างประเทศ, ข่าวสารนิเทศ “สรุปประเด็นสำคัญของการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย ครั้งที่ 7”, (29 ตุลาคม 2552) <<http://www.mfa.go.th/web/200.php?id=23329#>> 24 ตุลาคม 2552.